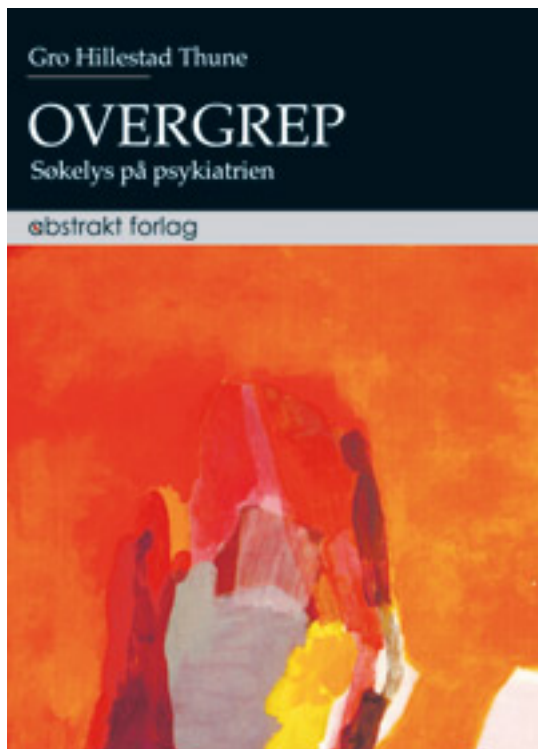

Viktig bok om overgrep

Menneskerettighetsjuristen Gro Hillestad Thune har i mer enn 20 år jobbet utrettelig for å avdekke og forebygge brudd på menneskerettighetene til mennesker som er i kontakt med helsetjenesten, spesielt psykisk helsevern. Fordi hun er en profilert menneskerettighetsjurist, har en rekke personer med pasienterfaringer, pårørende og fagfolk kontaktet henne og fortalt om sine opplevelser av å ha blitt krenket under behandling i psykisk helsevern. De har sendt brev og formidlet historier per telefon eller i møter, og boken inneholder beretninger fra nesten 70 personer. Formidlingen er preget av det muntlige og spontane. De som forteller, har fått lov til å beholde sin egen språkdrakt, og tekstene virker i liten grad redigerte. Som forsker savner jeg opplysning om hvorvidt de som forteller sine historier, har lest og godkjent fremstillingene. På den annen side pretenderer ikke boken å være et forskningsarbeid, men en dokumentasjon av opplevelser av krenkelser og overgrep i møtet med de psykiske helsetjenestene og politiet.

I tillegg til de personlige fortellingene inneholder boken en kort innføring i grunnleggende menneskerettighetsteori som er relevant for psykisk helsefeltet. Hillestad Thune kommenterer fortellingene ut i fra et menneskerettighetsperspektiv og diskuterer hvorvidt menneskerettighetene er brutt, eller om det dreier seg om andre typer krenkelser, overgrep og ydmykkelser.

Dette er historier om psykiske, fysiske og seksuelle krenkelser i møtet med helsetjenestene og politiet. Temaer som går igjen, er negative opplevelser etter å ha blitt påsatt håndjern og hentet av uniformert politi ved innleggelse, av å ha blitt lagt i belter, skjermet over lang tid, og tvangsmedisinert. Vi leser også om personell som behandler pasientene og pårørende arrogant, ydmykende og respektløst. Det er fortellinger om velment behandling som har virket galt og meningsløst for de som har mottatt den, og historier om rene overgrep. Av og til grenser handlingene til ren sadisme: Arnhild Lauveng, som senere utdannet seg til psykolog, ble tvunget av politiet til å plukke opp papir med munnen og kaste det i søppelbøtten mens hun hadde hendene på ryggen i håndjern.

Boken vitner om hva mennesker i en svært sårbar livssituasjon kan bli utsatt for. Dette er i tillegg en gruppe mennesker som i historisk sammenheng har hatt svakt rettsvern og liten troverdighet. Boken kunne vært supplert med teori og forskning for å forklare i hvilken strukturell kontekst slike overgrep oppstår. Da tenker jeg for eksempel på teorier om makt, attribusjonsteori, avvikssosiologi og klassiske sosialpsykologiske eksperimenter som Stanford Prison-eksperimentene.

Dette er boken psykologer og andre helsearbeidere bør lese og ta innover seg før de begynner å jobbe med mennesker. Selv om etikk sikkert er en del av pensum i de fleste helseprofesjonsutdanningene, vitner disse fortellingene om at fokus på etikk, menneskerettigheter og maktmisbruk ikke er godt nok. Boken bør følges av økt oppmerksomhet omkring spørsmålene om hvordan tvang, overgrep og pasienters opplevelser av krenkelser kan forebygges, og hvordan menneskerettighetene til pasienter kan sikres. Én opplevelse av krenkelse eller ett overgrep er ett for mye.

Anmeldt av Tonje Lossius Husum